

det kunne man tænke dybt over sit liv, læse Bibelen og passende opbyggelsesskrifter, og når omvendelse var nået, kunne man benådes.

Ifølge digteren og fængselslæreren Kaalund havde Vridsløselille forbedringshus »et gyldigt krav på at anses for vort lands mønsterfængsel . . . så intelligent i sit præg, så skikket til at indgyde ærefrygt for loven«.

Hvorvidt de anbragte mænd og drenge har haft samme opfattelse, melder historien intet om, da det først er i de senere år, at kriminelle har dristet sig til at ytre sig.

En af de politiske fanger under den forrige højerregering, socialisten Povl Geleff, som sad i Vridsløselille forbedringshus fra 1873 til 1875, har imidlertid fortalt om sine oplevelser:

»Så begyndte jeg at gruble over, hvorledes jeg skulle bære mig ad, hvis jeg skulle finde på at bevære mig selv livet. Den slange, der forbandt glasrøret med lystemagen, måtte man kunne hænge sig i; det var utvivlsomt. Og propeskærerkniven, der var så skarp, så skarp, hvor prægtig kunne man ikke skære halsen over på sig selv med den. Men jeg ville ikke skære halsen over på mig selv, nej jeg ville ikke. Men hvad om jeg gjorde det i et tungsindigt øjeblik eller i et anfald af sindsforvirring. Jeg blev bange for kniven. Sålænge jeg skar med den, gik det nogenlunde. Men i spisetiden, når den lå på bordet, kunne jeg ikke tåle at se på den. I det sidste år skjulte jeg den, hver gang jeg holdt op med at arbejde, meget omhyggeligt bag køjen. Denne mærkværdige frygt for kniven satte sig til sidst så fast, at jeg ikke endnu fuldstændig er sluppet af med den. Det er nu, da jeg skriver dette, ove ni måneder siden, jeg slap ud, men jeg holder endnu ikke af, at der ligger en stor skarp kniv i nærheden af mig.«

Den første inspektør i Vridsløselille forbedringshus var Frederik Bruun. Han var helt overbevist om cellesystemets velsignelser og skrev bl.a., at » . . . fordi en enkelt kan blive sindssyg under cellestraffen, derfor opgiver man den ikke, fordi . . . man har eksempler på, at den stærke bevægelse, som angeren og tvivlen på Guds nåde kan fremkalde, endog kan føre til selvmord, så må man ikke vige tilbage for den, thi det er gennem den, at frelsen skal komme«.

I årene 1863–68 konstaterede man i 30 tilfælde ud af 1.315 fanger, at de var blevet sindssyge. Dette er blot det antal, som blev behandlet. Herudover aflagde man hyppigere besøg i cellen hos dem, der viste tegn på det, som Bruun kaldte »stærk bevægelse«.

Fængslets inspektør og fængselslægen mente imidlertid, at fangerne selv var skyld i deres »stærke bevægelse«. De onanerede nemlig for meget, mente de, og i denne opfattelse adskilte de sig ikke fra datidens intelligentsia, der som bekendt havde samme opfattelse. Bruun selv var dog i tvivl om, hvorvidt »ensomheden fremskynder denne last«, og han understregede, at »derom har fængselsdirektørerne ikke været enige«.

Vridsløselille forbedringshus tog dog sine forholdsregler, og toppen af isbjerget kan læses af, at i perioden 1874–78 idømtes 15 indsatte disciplinærstraf for »uanstændigt forhold«.

For flere år siden blev det nuværende Vridsløselille statsfængsel erklæret saneringsmodent. Tilbage står imidlertid fortsat murene som Albertslunds første, største og mest uhyggelige monumentalbygning. Justitsministeriet har gennem en del år opkøbt arealerne omkring statsfængslet, og inden længe starter byggeriet af en ny mammut-politigård i umiddelbar nærhed af fængslet.

I selve statsfængslet er forholdene under al kritik. De kan kun under afholdelse af uforholdsmæssigt store omkostninger bringes op til en standard, hvor det efter nutidens krav må skønnes forsvarligt at opbevare mennesker.

3. Indretning af fængselsmuseer

Som det vil være fremgået af foranførte rids af de to store gamle fængsels historie, gemmer de mange historier, der afspejler skiftende tider og skiftende moral, som de har fungeret under. Måtte også kriminalpolitikken være skiftende!

De to fængsler kan fortælle lokal historie, kriminalhistorie, kulturhistorie, bygningshistorie, og mange forbrydelser, som i årenes løb har fundet vej til avisernes forsider, har fundet deres afslutning med anbringelse af en eller anden bag murene i de to fængsler.

Der findes så mange uopdyrkede kilder og så mange usystematiserede enkeltoplysninger om de to fængsler, at der forestår et stort arbejde, før en indretning af de to lokaliteter kan finde sted.

Den fremherskende tendens i den aktuelle kriminalpolitiske debat går imidlertid ud på, at fængslerne skal anvendes mindre, og at fængselsbelægget skal reduceres.

En sådan udvikling kræver en stillingtagen til, hvorledes den mindre anvendelse skal følges op. Forslagsstillerne tilsigter med dette forslag at opnå en principbeslutning om, at en begrænsning i kapaciteten skal ske ved, at Horsens statsfængsel og